

Optimaal samenwerken tegen decubitus

Cliënt regelt cursus voor zijn zorgteam

W. Bax *

Decubituswonden zijn het best te voorkomen met de juiste, op de individuele cliënt afgestemde maatregelen. Dat weet Stéphane Tijs als geen ander, want als cliënt ondervindt hij direct de gevolgen van de kwaliteit van de zorg. Daarom organiseerde hij voor zijn hele behandelteam een cursus over wondzorg en decubitus. Slim, want er op tijd bij zijn en goed samenwerken voorkomt veel leed.

Want decubitus is vooral leed, zegt Mirjam Goedhart, die twintig jaar ervaring in wondzorg opdeed bij het Amsterdam UMC, locatie VUmc, en vandaag namens WCS en samen met wondconsulent Mirjam Kempkes de les verzorgt. Wonden kunnen veel pijn, stress en sociaal ongemak veroorzaken en zo een enorm zware impact hebben op iemands leven. Maar gelukkig kun je ook veel doen om dat te voorkomen.

Individuele aanpak

Stéphane heeft de progressieve neuromusculaire aandoening SMA type 2. Dit is een genetisch bepaalde aandoening

die de spierkracht in de loop der jaren doet afnemen, waardoor normaal vanzelfsprekende lichamelijke functies, zoals slikken, praten, zelfstandig bewegen en ademen, bijna tot niet meer mogelijk zijn. Hierdoor maakt hij gebruik van onder andere een elektrische rolstoel, volledige ADL-ondersteuning, sondevoeding en invasieve beademing.

Met zijn persoonsgebonden budget neemt Stéphane al jaren welbewust de regie over zijn behandeling. Eigenlijk is dat logisch, want niemand kent zijn lichaam zo goed als hij, maar zelf een cursus regelen voor je zorgteam is uniek.

Foto 1. Voorbeeld voor het maken van een mal in vier stappen.

De twee 'Mirjammen', zoals de groep ze al snel noemt, zijn enthousiast over deze aanpak op maat. 'Iedereen is anders', zegt Mirjam Goedhart. 'We geven handvatten en maken afspraken, zodat zijn zorgteam echt de best mogelijke zorg kan verlenen.'

Om geen risico te lopen op besmetting met het coronavirus, hebben Stéphane, zeven leden van zijn team en de Mirjammen zich verzameld in de tuin van Manda Jansen. Manda werkt al enkele jaren met Stéphane en is betreffende decubitus het aanprekpunt binnen het zorgteam. De kennis van wondzorg in de groep varieert van onervaren tot een flinke dosis ervaring. Tussen de drankjes en lekkernijen op tafel staan tal van wondzorgproducten, want het blijft deze middag niet bij theorie.

Diagnose

Al snel blijkt dat niet alleen Stéphane zal profiteren van deze cursus, want de groep krijgt een gedegen basis over wondzorg aangereikt. 'De beoordeling van een wond of een vorm van decubitus is cruciaal voor een goede behandeling', vertelt Mirjam Kempkes, een bevoegde wondconsulent bij de Amsterdamse zorgorganisatie Cordaan en docent aan de Erasmus Universiteit.

En dus kijken we eerst naar de anatomie van de huid. Daaruit valt al veel af te leiden hoe je ook een gesloten huid het best kan verzorgen. 'De huid voeden met een hydraterende crème zorgt ervoor dat de huid minder

kwetsbaar is. Een intacte huid beschermt tegen invloeden van buitenaf', zegt Mirjam. Ze noemt ook het belang van op alle fronten ontstekingen tegengaan, zoals een goede ademhaling de kans op longontsteking vermindert. En voeding natuurlijk, heel belangrijk voor de conditie en het herstel. Dit inzicht leidt tot de afspraak dat Stéphane naast zijn ergotherapeut ook een goede diëtist gaat inschakelen.

Creatieve oplossingen

Mirjam Kempkes leidt de groep door de verschillende stadia van wondgenezing, opnieuw met een uiterst praktische inslag en handige ezelsbruggetjes. 'Drukontlasting is drukverhoging', is zo'n regel: 'Als je op één plek de druk wegneemt, wordt de druk op andere plekken hoger'. Stéphane luistert aandachtig en praat mee. Samen met Manda heeft hij hiervoor ook zelf oplossingen bedacht. Zo hebben ze in zijn kussen een gat aangebracht op een plek waar decubitus op de loer ligt. Mirjam reageert instemmend: 'Als het werkt, dan werkt het!'

Is het realistisch dat de wond geheel geneest? Of wil je pijn bestrijden?'

Door zorgvuldig op te schrijven wat de aard, de plaats, de duur en de intensiteit van een wond zijn, kan het hele team optimaal samenwerken. Foto's of een markering op de huid helpen om te zien hoe de wond zich ontwikkelt. En tot

slot, zegt Mirjam Kempkes, terwijl verschillende soorten verbanden van hand tot hand gaan, 'stel jezelf een reëel doel. Is het realistisch dat de wond geheel geneest? Of wil je pijn bestrijden?'

Comfort

Dan gaat het stokje over naar Mirjam Goedhart, die in deze training sterk de nadruk legt op de preventie van decubitus. Ze toont de vier categorieën van decubitus, volgens de nieuwe richtlijn Decubitus van maart 2021, en we kijken naar druk-, schuif- en wrijvingskrachten die vooral op de plekken met botuitsteeksel, zoals de hielen, ontzettend snel tot nare klachten kunnen leiden. Haar ervaring spreekt boekdelen. Het dopje van een tube dat in bed is achtergebleven, of het slangetje van een infuus... bij een patiënt die immobiel is, kan dat al snel decubitus en pijn veroorzaken.

'Comfort is belangrijk', zegt Mirjam Goedhart, en om dat voor een individuele cliënt voor elkaar te krijgen, helpt het om buiten de gebaande paden te denken. 'De klinische blik is belangrijk: de situatie analyseren zodat je het de volgende keer herkent en weet wat je moet doen. Dat komt ook van pas bij de onderbouwing bij de zorgverzekeraar als je extra hulpmiddelen nodig hebt.' De training eindigt met 'knippen en plakken'. Geënt op de persoonlijke situatie van Stéphane gaat de groep aan de slag met allerlei wondverzorgingsproducten.

Concrete afspraken

'Laten we aan het einde van deze training afspraken maken over hoe we preventief gaan werken en wat de aanpak is bij calamiteiten', stelt Stéphane voor. 'Vastleggen wat we precies gaan doen'. Zo spreken de leden van het zorgteam af dat ze elke dag tijdens de ochtend- en de avondzorg de drukpunten - zitvlak, schouderbladen, rug en ellebogen - en mogelijke smetplekken en het verband inspecteren.

De afspraken gaan begeleid van praktische tips en plannen. Zoals goed opletten dat er bij het gebruik van de tillift geen wrijving ontstaat tussen de huid en de tilmat. Treffen de zorgverleners toch decubitus aan, dan maken ze foto's en een mal (foto 1) om de ontwikkeling in de gaten te houden en schakelen ze tijdig op naar de wondconsulent om erger te voorkomen. En bij ziekte of een matige conditie zijn ze nog eens extra alert en wordt het beddengoed bij transpiratie vaker verschoond.

Hoog inzetten

Zorg op maat, deze groep zorgverleners is ervoor gewonnen. Ook Mirjam Goedhart kijkt met plezier terug op de training. 'We hebben echt gekeken waar we meerwaarde konden bieden. Mensen hebben toch de neiging om de 'pijltes' te volgen, de richtlijnen en protocollen. Maar als je

echt naar de cliënt gaat kijken, hoef je ook niet bang te zijn om een beetje buiten de gebaande paden te gaan. Dus stimuleren we zorgverleners om bij het risico op decubitus altijd hoog in te zetten. Beter de preventieve maatregelen na drie dagen afbouwen dan daarna van decubitus te moeten herstellen.'

En wie denkt dat zorg op maat duur is, moet maar eens kijken wat het herstel van een ernstige wond kost, zowel in geld als in het leed dat de cliënt ondergaat. 'Een wond die pijn doet, of lekt of slecht ruikt is voor mensen ontzettend naar. Als we niet alleen in geld denken, maar ook in kwaliteit, dan zal ook de kwaliteit voor de cliënt groter zijn.'

** Wouter Bax, journalist in de zorgsector*